

ACMHAINNÍ NÁDÚRTHA

Gníomhaíocht AN07

Téama

Gníomhaíocht ranga (GR). Roghnóidh na daltaí ábhair a bhíonn againn ó lá go lá agus aimseoidh siad an bealach as ar tháinig na hábhair ar ais go dtí an Talamh.

Cuspóirí

A léiriú gur ón Talamh a thagann gach rud a úsáidimid, a laghad céimeanna agus atáimid ón Talamh a léiriú, smaointe

maidir leis an idirghníomhú a bhíonn againn leis an Talamh a spreagadh.

Snáitheanna Curaclaim

OSIE Eolaíocht - Ábhair; Airíonna agus tréithe abhar; Eolaíocht agus an t-imshaoil

OSIE Eolaíocht agus Tíreolaíocht - Feasacht agus cúram imshaoil

Scileanna

Ag ceistiú, ag breathnú, ag clárú, ag cur in iúl

Am

40 nóiméad (nó níos faide más mian leat)

i bhfad ón Talamh

→ BRAITHIMID AR AN TALAMH LE HAGHAIDH GACH RUD

CAD A THEASTÓIDH UAIT

Réimse rudaí déanta as ábhair dhifriúla (d'fhéadfaí maide, hata tuí, miotóg olla, eochair iarainn, tairne cruach, canna deochanna, píosa de pháipéar nuachta, páipéar faics, buidéal deochanna plaisteach, bróg ruibéir, píosa lomra, píosa de bhríce, pota gliú, buidéal aspairín folamh a chur san áireamh). Díriú ar chúpla ceann acu sin agus oibrigh i bhfoirne nó bain tuilleadh faid as an tionscadal trí cheann a bheith agat le haghaidh gach dalta nó gach grúpa daltaí.

CAD A DHÉANFAIDH TÚ

- 1 Fiafraigh de na daltaí cad iad na hábhair a cheapann siad atá nádúrtha. Cad chuige? Cá as a gcheapann tú ar tháinig na hábhair neamh-nádúrtha? An bhfuil tú in ann é a oibriú amach?
- 2 Iarr ar na daltaí breathnú ar an ábhar a bheidh pioctha acu agus iarr orthu oibriú siar trí na céimeanna a ndeachaigh an t-ábhar tríd ó baineadh as an talamh é.

- 3 Mar shampla tá buidéal plais-teach déanta as Ola. Is breosla iontaise é ola, a chiallaíonn go bhfuil sé comhdhéanta as smionagar plandaí agus ainmhithe iontaisithe ó na milliúin bliain ó shin. Mar sin tagann sé ó phlandaí agus ó dhíneasáir ársa a d'ith plandaí (nó a d'ith díneasáir eile a d'ith plandaí). D'fhás na plandaí in ithir. Tháinig ithir ó ábhar orgánach agus ó charraigeacha.
- 4 Tháinig canna alúmanaim ó bháicsít, a thagann ó dhromchla an Domhain.

ACMHAINNÍ NÁDÚRTHA

Gníomhaíocht AN07

ar leanúint →

- 5 Tháinig páipéar athchúrsáilte ó pháipéar nua, a tháinig ó chrainn. Fásann crainn in ithir....
- 6 Is as olann a rinneadh miotóg olla a tháinig ó chaora. Itheann caoirigh féar. Fásann féar in ithir...
- 7 Is as crann a fhaightear aspairín. D'fhéadfadh gur rudaí a bheadh ag fás a bheadh i leigheasanna freisin.
- 8 Iarr ar na daltaí a gcuid torthaí a chur i láthair an ranga. Cuir i líne na hábhair ar fad atá pléite, ar cholbha amháin cuir na cinn is lú céimeanna ón Talamh agus na cinn is faide ar an gcolbha eile. An bhfuair aon duine aon rud nár tháinig go bunúsach ón Talamh? Cad atá faighte amach againn? Cad a cheapann tusa faoi?

Ar aghaidh leat

Déan liosta de na rudaí ar fad a chaithfeadh a bheith tarlaithe do na hábhair agus iad ar a mbealach go dtí do sheomra ranga (báicsít mianaithe le tochtaltóirí, cóireáil cheimiceach déanta air le halúmanam a bhaint as, bruithnithe, múnlaithe, rol-láilte go cothrom, cruth cannaí curtha air agus é priontáilte le dathanna, mar shampla). Ar úsáideadh acmhainní eile (leictreachas, ola, táirgí ceimiceacha eile) ar an mbealach? Cá as ar tháinig siad sin? An féidir leat cairt a dhéanamh ag léiriú cad a cheapann tú a tharla?

D'fhéadfadh sé seo a bheith ina thionscadal taighde áit a mbeadh ar na daltaí léamh faoi conas a dhéantar eastóscadh agus próiseáil ar rudaí.

D'fhéadfaí cluiche a dhéanamh den ghníomhaíocht áit a ndéanann daltaí iarracht smaoinemh ar rudaí atá an oiread céimeanna ón Domhan agus is féidir, agus iad ag fáil amach de réir a chéile cé chomh deacair agus atá sé a dhul níos faide ná thart ar trí chéim siar.

Ag baint leasa as ábhair ealaíne tóg píosa plaistigh nach bhfuil ag teastáil, adhmaid, páipéar, fabraic nó ábhar eile agus féach an mbeidh tú in ann é a athrú ag baint leasa as smaointe ó ábhair eile. D'fhéadfaí canna a phéinteáil; nó roinnt papier maché a chur leis le go mbeidh sé cosúil le hadhmaid; nó píosa páipéir a mhaisiú go mbeidh sé cosúil le héadach, nó go leor ábhar a ghreamú le chéile féachaint conas a bhreathnóidh na huigeachtaí, dathanna agus meáchain agus conas a bhraitheann siad in aice lena chéile.

Tá achar fada curtha díobh ag cuid de na hábhair le bheith anseo (sheol píosa beag adhmaid ó fhoraois loruach trasna na farraige i lomán, tháinig sé i dtír in Éirinn, rinneadh laíon de i muileann páipéir, cuireadh tuarthóir air agus priontáladh é agus tugadh chomh fada le do scoil é). Abair leis na daltaí a shamhlú gur píosa beag iad féin laistigh d'ábhar áirithe. Cá as ar tháinig tú? Scríobh líne nó dhó ag cur síos ar chuid de na háiteanna atá feicthe agat.